

فصل سوم

ادبیات غنایی

درس ششم: نی نامه

➤ کارگاه متن پژوهی

➤ گنج حکمت: آفتاب جمال حق

درس هفتم: در حقیقت عشق - سودای عشق

➤ کارگاه متن پژوهی

➤ شعر خوانی: صبح ستاره باران

درس ششم: نی نامه از: کتاب مثنوی معنوی اثر: غنایی قرن هفتم نویسنده: مولانا جلال الدین محمد بلخی

❖ مولانا جلال الدین بلخی، شاعر قرن هفتم ملقب به مولوی (مولانا، مولانا رومی)، عارف بنام زمان خویش است. وی آثار عرفانی بسیاری از جمله غزلیات شمس، فییه ما فییه، مجالس سبعه و نیز «مثنوی معنوی» که بزرگترین اثر اوست، به یادگار گذاشته است. هجده بیت ابتدایی مثنوی معنوی در این درس آورده شده است که در آن نماد های از جمله نی (انسان)، نیستان (عالم معنا)، خام (بع خیران از عشق)، پخته (کسی که میسرکوب را پیموده و سخی های عشق را دریافته) و ماهی (نماد انسان سیری ناپذیر از درک حقیقت) در آن به چشم می خورد. با هم به این هجده بیت سرشار از معرفت بپردازیم:

شناسنامه: قالب: وزن: قافیه: درون مایه:

از جدایی ها حکایت می کند

بشنو این نی چون شکایت می کند

قلمرو زبانی: جدایی: / چون:

قلمرو ادبی: استعاره: / جان بخشی: حکایت کردن نی / جناس ناهمسان:

بازگردانی:

قلمرو فکری: / پیام: جدایی انسان از عالم معنا سخت است.

در نفیرم مرد و زن نالیده اند

کز نیستان تا مرا ببریده اند

قلمرو زبانی: کز: / نیستان: عالم معنا / ببریده اند: / نفیر:

قلمرو ادبی: استعاره: / مرد و زن مجاز از کل انسان ها / واج آرای: / جانبخشی:

بازگردانی:

قلمرو فکری: / پیام:

تا بگویم شرح درد اشتیاق

سینه خواهم شرحه شرحه از فراق

قلمرو زبانی: شرحه: / شرحه شرحه: / فراق: (هم آوا ← فراغ:)

اشتیاق: میل قلب به دیدار محبوب؛ در متن درس کشش روح کمال طلب و خداجو در راه شناخت پروردگار و ادراک حقیقت هستی.

قلمرو ادبی: سینه: مجاز از شنونده دردمند و درد آشنا / کنایه: / جناس: / واج آرایه:

واژه آرایه:

بازگردانی:

قلمرو فکری: / پیام:

هر کسی کاو دور ماند از اصل خویش باز جوید روزگار وصل خویش

قلمرو زبانی: کاو: / اصل: / باز جوید: فعل پیشوندی / وصل: پیوند و پیوستگی

قلمرو ادبی: جناس ناهمسان: / تلمیح به «إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ» و «كُلُّ شَيْءٍ يَرْجِعُ إِلَىٰ أَصْلِهِ»

بازگردانی:

قلمرو فکری: / پیام:

من به هر جمعیتی نالان شدم جفت بدحالان و خوش حالان شدم

قلمرو زبانی: جمعیت: / بدحالان: کسانی که سیر و سلوک آنها به سوی حق کند است / خوش حالان: رهروان راه حق که از

سیر به سوی حق شادمان اند.

قلمرو ادبی: تضاد: / جفت شدن: کنایه از همراهی و همنشینی / بدحالان و خوش حالان: مجاز از همگان

بازگردانی:

قلمرو فکری: / پیام: همراه شدن نی با همگان، انعطاف پذیری نی